

quamvis ipsæ *passiones* nondum mortuæ sint, quandiu carne servit legi *peccati*. Restat ergo adhuc aliquid ei qui est sub gratia, **quod** eum non vincat, nec captivum ducat, donec *mortificetur* totum quod consuetudine prava roboratum est, et **unde** corpus etiam nunc mortuum esse dicitur, quandiu **non** perfecte servit spiritui. Continget autem ut perfecte *serviat*, cum fuerit et ipsum mortale corpus vivificatum.

3°. Ex quo *comprehendimus* quatuor esse differentias etiam in uno *homine*, quibus gradatim peractis in vita æterna manebitur. **Quia** enim oportebat atque id justum erat, ut postea **quam** natura nostra peccavit, amissa beatitudine spiritali, quæ paradisi nomine significatur, animales carnalesque *nascere*mur; prima est actio ante legem, secunda sub *lege*, tertia sub gratia, quarta in pace. Ante legem actio est, cum peccatum ignoramus, et sequimur carnales *concupiscentias*. Sub lege est actio, cum jam prohibemur a *peccato*, et tamen consuetudine ejus victi peccamus, **quoniam** nos nondum adjuvat fides. Tertia actio est, quando **jam** plenissime credimus liberatori nostro, nec meritis *nostris* aliquid tribuimus, sed ejus misericordiam diligendo, **jam** non vincimur delectatione consuetudinis malæ, **cum** ad peccatum nos ducere nititur; sed tamen adhuc *eam* interpellantem patimur, quamvis ei non tradamur. **Quarta** est actio, cum omnino nihil est in homine quod resistat spiritui, sed omnia sibimet concorditer juncta et *connexa* unum aliquid firma pace custodiunt: quod fiet *mortali* corpore vivificato, cum corruptibile hoc *induerit* incorruptionem, et mortale hoc *induerit* immortalitatem¹.

4°. Ad primam *actionem* demonstrandam ista testimonia interim *occurrunt*: Per unum hominem peccatum in

¹ 1 Cor. xv, 55.

hunc mundum intravit, et per peccatum mors, et sic per omnes homines pertransiit, in quo omnes homines peccaverunt¹. Usque ad legem enim peccatum in hoc mundo fuit. Peccatum autem non deputabatur cum lex non esset. Et iterum; « Sine lege enim peccatum mortuum est; » ego autem vivebam aliquando sine lege². » Quod enim hic dicit: « mortuum est, » hoc est quod superius dicit, non deputabatur, id est, latebat. Quod manifestat in consequentibus dicens: « Sed peccatum, ut appareat » peccatum, per bonum operatum est mihi mortem, » id est, per legem; quia bona est lex³, si quis ea legitime utatur. Si ergo hic ait, « ut appareat » peccatum: » manifestum est quod superius ideo dicebat, mortuum et non deputari, quia non apparebat ante quam lege prohibente ostenderetur.

5°. Ad secundam *actionem* ista testimonia conveniunt: Lex autem subintravit, ut abundaret delictum. Accessit enim et prævaricatio, quæ non erat. Et illud quod jam commemoratum est: « Cum essemus enim in carne, passionem peccatorum quæ per legem sunt, operabantur in » membris nostris, ut fructum ferrent morti. » Et illud: « Quid ergo dicemus? Lex peccatum est? Absit: sed peccatum non cognovi nisi per legem. Nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret, Non concupisces⁴. » Occasione autem accepta peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. » Et paulo post: « Adveniente, inquit, mandato peccatum revixit. » Ego autem mortuus sum, et inventum est mihi mandatum quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem. Peccatum enim occasione accepta per mandatum, fefellit me, » et per illud occidit⁵. » Quod ergo ait, « mortuus sum: »

¹ Rom. v, 12 et 13. — ² Id. vii, 8. — ³ 1 Tim. i, 8. — ⁴ Exod. xx, 17. — ⁵ Rom. v, 26, et vii, 5.

vult intelligi, mortuum me esse cognovi: quia jam etiam prævaricatione peccat, qui videt per legem quid facere non debeat, et tamen facit. Quod autem ait, « Fefellit » me peccatum, occasione accepta per mandatum: » sive quia suasio delectationis ad peccatum vehementior est, cum adest prohibitio; sive quia etiam si quid homo fecerit secundum jussa legis, si adhuc non sit fides, quæ in gratia est, vult sibi hoc tribuere, non Deo, et superbiendo plus peccat. Sequitur ergo, et dicit: « Itaque lex » quidem sancta, et mandatum sanctum et justum et bonum. Quod ergo bonum est, mihi factum est mors? » Absit: sed peccatum ut appareat peccatum, per bonum » operatum est mihi mortem, ut fiat supra modum peccator, aut peccatum delinquens per mandatum. Scimus » autem quia lex spiritalis est, ego autem carnalis sum¹, » id est, carni consentio, nondum spiritali gratia liberatus: « venundatus sub peccato, » id est, peccans pretio temporalium voluptatum. « Quod enim operor, ignoro: » id est, non agnosco esse in præceptis veritatis, ubi est vera scientia. Secundum hanc locutionem dicit Dominus peccatoribus, « Non novi vos². » Non enim eum aliquid latet, sed quia peccata non inveniuntur in regulis præceptorum, quas habet veritas, ideo ipsa Veritas peccatoribus dicit, « Non novi vos. » Sicut enim tenebræ oculis non videndo, ita peccata mente ignorando sentiuntur. Ex ista locutione dictum arbitror in Psalmis, « Delicta quis intelligit³? » « Non enim quod volo, hoc ago; sed quod odi, illud facio. » Si autem quod nolo, hoc ago, consentio legi quoniam » bona est. Nunc autem jam non ego operor illud, sed id » quod in me habitat peccatum. Scio enim quia non habitat in me, hoc est, in carne mea bonum. Velle enim » adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio. Non

¹ Rom. vii, 12 et seqq. — ² Matth. vii, 23. — ³ Psal. xviii, 13.

» enim quod volo, facio bonum; sed quod nolo malum, » hoc ago. Si autem quod nolo, hoc facio, jam non ego » operor illud, sed id quod habitat in me peccatum. In- » venio ergo legem mihi volenti facere bonum, quoniam » malum mihi adjacet. Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem. Video autem aliam legem in » membris meis repugnantem legi mentis, et captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis¹. » Huc usque sunt verba hominis sub lege constituti, nondum sub gratia; qui etiamsi nolit peccare, vincitur a peccato. Invaluit enim consuetudo carnalis et naturale vinculum mortalitatis, quo de Adam propagati sumus. Imploret ergo auxilium, qui sic positus est, et noverit suum fuisse quod cecidit, non suum esse quod surgit. Jam enim liberatus agnoscens gratiam liberatoris sui dicit: « Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis » hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum². »

6°. Et incipiunt jam verba dici hominis sub gratia constituti, in actione quam tertiam demonstravimus, quæ habet quidem reluctantem mortalitatem carnis, sed non vincentem atque captivantem ad consensionem peccandi. Sic enim dicit: « Igitur ipse ego mente servio legi Dei, » carne autem legi peccati. Nulla ergo condemnatio est » nunc his qui sunt in Christo Jesu. Lex enim spiritus » vitæ in Christo Jesu liberavit me a lege peccati et mortis. Quod enim impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem³, » id est, per desideria carnalia: ideo enim non implebatur lex, quia ipsius justitiæ nondum erat charitas, quæ interiore delectatione teneret mentem, ne ad peccatum delectatione rerum temporalium traheretur. Ergo infirmabatur lex per carnem, id est, non efficiebat justos

¹ Rom. vii, 19 et seqq. — ² Ibid. 4. — ³ Ibid. 15, et viii, 1 et seqq.

» deditos carni. Sed Deus Filium suum misit **in** similitudinem carnis peccati. » Non enim caro peccati erat, quæ non de carnali delectatione nata erat : sed **tamen** inerat ei similitudo carnis peccati, quia mortalis caro erat. Mortem autem non meruit Adam nisi peccando. Sed quid **fecit** Dominus? « De peccato damnavit peccatum in carne : » id est, suscipiendo carnem hominis peccatoris, et **docendo** quemadmodum viveremus, peccatum in ipsa carne **damnavit**, ut æternorum charitate spiritus flagrans non **duceretur** captivus in consensionem libidinis. « Ut **justitia**, inquit, » legis impleretur in nobis, qui non **secundum** carnem » ambulamus, sed secundum spiritum. » **Itaque** præcepta legis per charitatem impleta sunt, quæ per **timorem** non poterant. « Qui enim secundum carnem sunt, quæ carnis » sunt sapiunt : » id est, carnalia bona **pro** summis bonis concupiscunt. « Qui autem secundum **spiritum**, quæ » sunt spiritus sentiunt. Prudentia enim **carnis** mors est : » prudentia autem spiritus vita et pax. **Quia** prudentia » carnis inimica est in Deum. » Ipse **ostendit** quid dixerit, « inimica : » ne quis putaret ex **adverso** aliud venire principium. Subjungit enim, et dicit : « **Legi** enim Dei » non est subjecta, nec enim potest. » Ergo **facere** contra legem, hoc est inimicum esse in Deum : **non** quia Deo aliquid nocere potest, sed sibi nocet quisquis resistit voluntati Dei : hoc est enim adversus **stimulum** calces mittere, ut Paulo apostolo, cum adhuc **Ecclesiam** persequeretur¹, divinitus dictum est. Sic est **autem** dictum, « Legi enim Dei non est subjecta, nec **enim** potest : » tanquam si diceretur, Nix non calefacit, nec **enim** potest. Quandiu enim nix est, non calefacit : sed **resolvi** potest et fervere, ut calefaciat : sed cum hoc facit, **jam** nix non est. Sic et prudentia carnis dicitur, cum **anima** pro magnis

¹ Act. ix, 5.

bonis temporalia bona concupiscit. Quandiu enim appetitus talis inest animæ, legi Dei subjecta esse non potest : id est, non potest implere quæ lex jubet. Sed cum spiritualia bona desiderare cœperit, et temporalia contemnere, desinet esse carnis prudentia, et spiritui non resistet. Eadem namque anima cum inferiora appetit, prudentiam carnis habere dicitur ; cum superiora, prudentiam spiritus : non quia prudentia carnis substantia est, qua induitur anima vel exiit : sed ipsius animæ affectio est, quæ omnino esse desinet, cum se totam ad superna converterit. « Qui autem in carne sunt, inquit, Deo placere » non possunt : » id est, qui voluptatibus carnis acquiescunt. Ne quis enim de his dictum putaret, qui de hac vita nondum excesserunt, opportunissime subjungit, « Vos autem non estis in carne, sed in spiritu. » Utique adhuc in hac vita constituti loquitur. In spiritu enim erant, quia in fide et sp̄e et charitate spiritualium rerum acquiescebant. « Si tamen, inquit, Spiritus Dei ha- » bitat in vobis. Si quis autem Spiritum Christi non » habet, hic non est ejus. Si autem Christus in vobis, » corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus » autem vita est propter justitiam. » Mortuum corpus dicit, quandiu tale est, ut indigentia rerum corporalium molestet animam, et quibusdam motibus ex ipsa indigentia venientibus, ad appetenda terrena sollicitet. Quibus tamen quamvis existentibus mens ad illicita facienda non consentit, quæ jam servit legi Dei, et sub gratia constituta est. Ad hoc enim valet quod supra dictum est : « Mente servio legi Dei, carne autem legi peccati¹. » Et ille homo nunc describitur esse sub gratia, qui nondum habet perfectam pacem, quæ corporis resurrectione et immutatione est futura.

¹ Rom. vii, 25.

7°. Restat ergo ut de ipsa pace dicat resurrectionis corporis, quæ quarta est actio ; si tamen eam actionem dici oportet, quæ summa requies est. Sequitur enim, et dicit, « Si ergo Spiritus ejus qui suscitavit Jesum a mortuis, » habitat in vobis, qui suscitavit Jesum a mortuis, vivificabit et mortalia corpora vestra per inhabitantem Spiritum ejus in vobis ¹. » Hic et de resurrectione corporis evidentissimum testimonium est, et satis apparet, quandiu in hac vita sumus, non deesse molestias per mortalem carnem, neque titillationes quasdam delectationum carnalium. Quamvis enim non cedat, qui sub gratia constitutus mente servit legi Dei, tamen carne servit legi peccati. His gradibus homine perfecto, nulla substantia invenitur malum : neque lex mala est, quæ ostendit homini in quibus peccatorum vinculis jaceat ut per fidem implorato Liberatoris auxilio, et solvi, et erigi, et firmissime constitui mereatur. In prima ergo actione, quæ est ante Legem, nulla pugna est cum voluptatibus hujus sæculi : in secunda, quæ sub Lege est, pugnamus, sed vincimur : in tertia pugnamus et vincimus : in quarta non pugnamus, sed perfecta et æterna pace requiescimus. Subditur enim nobis quod inferius nostrum est, quod propterea non subdebatur, quia superiorem nobis deserueramus Deum.

QUÆSTIO LXVII. — 1°. Hoc capitulum obscurum est ; quia non satis hic apparet, quam nunc vocet creaturam. Dicitur autem secundum catholicam disciplinam creatura, quidquid fecit et condidit Deus Pater, per unigenitum Filium, in unitate Spiritus sancti. Ergo non solum corpora, sed etiam animæ nostræ ac spiritus creaturæ nomine continentur. Sic autem dictum est : « Ipsa creatura liberabitur » a servitute interitus, in libertatem gloriæ filiorum Dei : » quasi nos non simus creatura, sed filii Dei, in quorum

¹ Rom. VIII, 11.

gloriæ libertatem liberabitur a servitute creatura. Item dicit : « Scimus enim quia omnis creatura congemiscit et » dolet usque adhuc, non solum autem illa, sed et nos ipsi : » tanquam aliud simus nos, aliud omnis creatura. Totum ergo capitulum particulatim considerandum est.

2°. « Existimo enim, inquit, quod indignæ sint passionnes hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur » in nobis ¹ : » hoc manifestum est. Dixerat enim superius : « Si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis ². » Quod fieri non potest sine molestia, cui patientia necessaria est. Quo pertinet et quod paulo ante ait, « Si tamen » compatimur, ut et conglorificemur. » Quod itaque ait : « Nam expectatio creaturæ revelationem filiorum Dei expectat ³ : » hoc eum puto dicere. Nam et hoc ipsum quod in nobis dolet, cum facta carnis mortificamus, id est, cum esurimus aut sitimus per abstinentiam, dum frenamus delectationem concubitus per castitatem, dum injuriarum lacerationes et contumeliarum aculeos per patientiam sustinemus, dum neglectis atque rejectis voluptatibus nostris pro fructu matris Ecclesiæ laboramus ; quidquid in nobis in hac atque hujusmodi attritione dolet, creatura est. Dolet enim corpus et anima, quæ utique creatura est, et expectat revelationem filiorum Dei ; id est, expectat quando appareat quod vocatum est, in ea gloria ad quam vocatum est. Quia enim Filius Dei unigenitus non potest appellari creatura, quandoquidem per ipsum facta sunt omnia quæcumque Deus fecit ; distincte etiam nos vocamur creatura ante illam evidentiam gloriæ, et distincte vocamur filii Dei, quamvis hoc adoptione mereamur : nam ille unigenitus natura filius est. « Ergo expectatio creaturæ, id est, expectatio nostra, revelationem filiorum Dei expectat : » id est, expectat

¹ Rom. VIII, 18. — ² Ibid 13. — ³ Ibid. 17 et 19.

quando appareat quod promissum est, quando re ipsa manifestum sit quod nunc spe sumus. Filii enim Dei sumus ¹, et nondum apparuit quid erimus. Scimus autem quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Ipsa est revelatio filiorum Dei, quam nunc expectat expectatio creaturæ: non quod creatura revelationem expectet alterius naturæ, quæ non sit creatura; sed ipsa qualis nunc est, expectat quando sit qualis futura est: tanquam si diceretur, Operante pictore subjectis sibi coloribus et ad opus ejus paratis, expectatio colorum manifestationem imaginis expectat: non quia tunc sunt alii, et alii erunt, aut non colores erunt; sed tantum quod aliam dignitatem habebunt.

3°. « Vanitati enim, inquit, creatura subjecta est². » Hoc est illud: « Vanitas vanitatum, et omnia vanitas. Quæ abundantia est homini in omni labore suo, quem ipse laborat » sub sole ³? » Cui dictum est: « In labore manducabis » panem tuum ⁴. Vanitati ergo creatura subjecta est, non » sponte. » Bene additum est, « non sponte. » Homo quippe sponte peccavit, sed non sponte damnatus est. Peccatum itaque fuit spontaneum, contra præceptum facere veritatis: peccati autem pœna, subjici fallaciæ. Non ergo sponte creatura subjecta est vanitati: « sed propter eum qui » subjecit eam in spe, » id est, propter ejus justitiam atque clementiam, qui neque impunitum reliquit peccatum, neque insanabilem voluit esse peccantem.

4°. « Quia et ipsa creatura, » id est, ipse homo, cum jam signaculo imaginis propter peccatum amisso remansit tantummodo creatura: « et ipsa itaque creatura, » id est, et ipsa quæ nondum vocatur filiorum forma perfecta, sed tantum vocatur creatura⁵, « liberabitur a servitute interi-

¹ 1 Joan. III, 2. — ² Rom. VIII, 20. — ³ Eccle. I, 2. — ⁴ Gen. III, 19. — ⁵ Rom. VIII, 21.

» tus. Quod itaque ait, « et ipsa liberabitur; » facit intelligi, et ipsa, quemadmodum et nos, id est, et de ipsis non est desperandum, qui nondum vocantur filii Dei, quia nondum crediderunt, sed tantum creatura: quia et ipsi credituri sunt, et liberabuntur a servitute interitus, quemadmodum nos qui jam filii Dei sumus, quamvis nondum apparuerit quid erimus. Liberabuntur ergo a servitute interitus, « in libertatem gloriæ filiorum Dei, » id est, et ipsi erunt ex servis liberi, et ex mortuis gloriosi in vita perfecta, quam habebunt filii Dei.

5°. « Scimus enim quia omnis creatura congemiscit et » dolet usque adhuc¹. » Omnis creatura in homine numeratur, non quod in eo sint omnes Angeli, et superminentes Virtutes ac Potestates², aut cœlum, et terra, et mare, et omnia quæ in eis sunt; sed quia omnis creatura partim spiritalis est, partim animalis, partim corporalis. Quod ut ab inferioribus consideremus, corporalis creatura per loca tenditur, animalis autem vivificat corporalem, spiritalis animalem regit, et tunc bene regit, cum ipsa regendam se subjicit Deo: cum autem transgreditur præcepta ejus, laboribus et ærumnis per eadem ipsa quæ regere poterat implicatur. Qui ergo vivit ex corpore, carnalis homo vel animalis vocatur: carnalis, quia carnalia sectatur; animalis autem, quia fertur dissoluta lascivia animæ suæ, quam non regit spiritus, neque coërcet intra metas naturalis ordinis, quia et ipse se non subdit regendum Deo. Qui autem spiritu animam regit, et per animam corpus, (quod facere non potest, nisi Deum habeat et ipse rectorem, quoniam sicut caput mulieris vir, ita caput viri Christus est²,) vocatur spiritalis. Quæ vita cum aliqua molestia nunc agitur, post autem nullam patietur. Et quoniam summi Angeli spiritaliter vivunt, infimi autem animaliter,

¹ Rom. VIII, 22. — ² 1 Cor. XI, 3.

bestiæ vero et omnia pecora carnaliter, corpus autem non vivit, sed vivificatur; omnis creatura in homine est, quia et intelligit spiritu, et sentit anima, et localiter corpore movetur. Omnis itaque creatura in homine congemiscit et dolet. Non enim totam, sed omnem dixit: tanquam si quis dicat, quod solem omnes homines vident qui sunt incolumes, sed non toti vident, quia tantum oculis vident: ita in homine omnis creatura est, quia et intelligit et vivit et corpus habet; sed non tota creatura in ipso est, quia sunt præter ipsum et Angeli, qui intelligant et vivant et sint, et pecora quæ vivant et sint, et corpora quæ tantummodo sint; cum ipsum vivere magis sit, quam non vivere, et ipsum intelligere magis sit, quam sine intellectu vivere. Cum ergo miser homo congemiscit et dolet, omnis creatura congemiscit et dolet usque adhuc. « Usque adhuc » autem recte dixit: quia etiamsi sint aliqui jam in sinu Abrahæ, et latro ille cum Domino in paradiso constitutus, illo die quo credidit, dolore destiterit¹: tamen usque adhuc omnis creatura congemiscit et dolet, quia in iis qui nondum liberati sunt, omnis est, propter spiritum et animam et corpus.

6°. « Non solum autem, inquit, omnis creatura congemiscit et dolet, sed et nos ipsi²: » id est, non solum in homine corpus et anima et spiritus simul dolent ex difficultatibus corporis, sed et nos ipsi, exceptis corporibus, « In nobis ipsis congemiscimus, primitias habentes spiritus. » Et bene dixit, « Primitias habentes spiritus: » id est, quorum jam spiritus tanquam sacrificium oblatis sunt Deo, et divino charitatis igne comprehensi sunt. Hæ sunt primitiæ homini; quia veritas primum spiritum nostrum obtinet, ut per hunc cætera comprehendantur. Jam ergo

¹ Luc. xvi, 23 et xxiii, 43. — ² Rom. viii, 23.

habet primitias oblatas Deo, qui dicit: « Mente servio » Legi Dei, carne autem legi peccati¹. » Et qui dicit, « Deus cui servio in spiritu meo². » Et de quo dicitur: « Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma³. » Sed quoniam adhuc dicit: « Infelix ego homo, quis me » liberabit de corpore mortis hujus⁴? » et adhuc talibus dicitur: « Vivificabit et mortalia corpora vestra propter Spiritum manentem in vobis⁵; » nondum est holocaustum: erit autem, cum absorbebitur mors in victoriam: cum ei dicitur: « Ubi est, mors, contentio tua? ubi est, mors, » aculeus tuus⁶? » Nunc ergo, inquit, non solum omnis creatura, id est, cum corpore, « sed etiam nos ipsi primitias habentes spiritus: » id est, nos animæ, quæ jam primitias mentes nostras obtulimus Deo « in nobis ipsis » congemiscimus, » id est, præter corpus, « adoptionem » expectantes, redemptionem corporis nostri, » id est, ut et ipsum corpus accipiens beneficium adoptionis filiorum, qua vocati sumus, totos nos liberatos, transactis omnibus molestiis, ex omni parte Dei filios esse manifestet. « Spes » enim salvi facti sumus: spes autem quæ videtur, non est » spes⁷. » Tunc ergo erit res quæ nunc spes est, cum apparuerit quid erimus, id est, similes illi, quoniam videbimus eum sicuti est⁸.

7°. Hoc capitulum si hoc modo, ut tractatum est, aperiatur, non incidimus in illas molestias, quibus plerique homines dicere coguntur, omnes Angelos sublimesque Virtutes in dolore et gemitibus esse, antequam nos penitus liberemur, quoniam dictum est, « Omnis creatura congemiscit et dolet. » Quamvis enim adjuvent nos pro sua sublimitate, dum obtemperant Deo, qui pro nobis etiam unicum Filium suum dignatus est mittere: tamen sine

¹ Rom. vii, 25. — ² Id. i, 9. — ³ Matth. xxvi, 41. — ⁴ Rom. vii, 24. — ⁵ Id. viii, 11. — ⁶ I Cor. xv, 55. — ⁷ Rom. viii, 24. — ⁸ Joan. iii, 2.

gemitu et doloribus id facere credendi sunt, ne miseri existimentur, feliciorque sit de numero nostro Lazarus ille¹, qui jam in Abrahæ sinu requiescit. Præsertim quia dixit, eandem creaturam quæ congemiscit et dolet, vanitati esse subjectam: quod de summis et excellentibus Virtutum Potestatumque creaturis nefas est credere. Deinde liberandam eam dixit a servitute interitus, quo illos cecidisse, qui in cœlis agunt vitam beatissimam, non possumus credere. Tamen nihil temere confirmandum est, sed pia diligentia etiam atque etiam verba tractanda sunt; ne forte quæ congemiscit et dolet et vanitati subjecta est, possit aliquo modo alio intelligi, ut de summis Angelis, quandiu nostræ infirmitati jussu Domini nostri opitulatur, non impie possit existimari. Sed sive illa quam executi sumus, sive alia aliqua hujus capituli expositio proferatur; id tantum cavendum est, ne violet aut vulneret catholicam fidem. Scio enim vanos hæreticos de hoc capitulo multa impia et inepta jactasse.

QUÆSTIO. LXVIII. — 1°. Cum videatur Apostolus corripuisse curiosos, dicendo: « O homo, tu quis es, qui » respondeas Deo²? » de hoc ipso illi quæstionem movent, et in ea sententia non desinunt esse curiosi, qua objurgata est ipsa curiositas: et impii quidem cum contumelia, ut dicant Apostolum in solvenda quæstione defecisse, et objurgasse quærentes, quia non poterat quod quærebatur exponere. Nonnulli autem hæretici³, quia non decipiunt, nisi cum scientiam quam non exhibent pollicentur, et adversantes Legi et Prophetis, quæcumque de illis Apostolus sermone suo inseruit, falsa et a corruptoribus immissa esse criminantur, etiam hoc inter ipsa quæ interpolata dicunt, numerare maluerunt, et negare Paulum dixisse: « O homo, tu quis es, qui respondeas

¹ Luc. xvi, 13. — ² Rom. ix, 20. — ³ Manichæi.

» Deo? » Quoniam si ipsis dicatur ad decipiendos homines calumniantibus, procul dubio tacebunt, nec cecidebunt ullam de voluntate omnipotentis Dei imperitis quos decipere cupiunt, scientiam polliceri. Quidam autem bona et pia mente Scripturas legentes quærent, quid hic possit vel maledicentibus vel calumniantibus responderi. Sed nos et auctoritati Apostolicæ salubriter inhærentes, et libros quos catholica disciplina custodit falsatos esse nequaquam existimantes, sentiamus quod verum est, indignos et infirmos esse ad intelligenda divina secreta, quibus ista clauduntur: et eis murmurantibus et indignantibus quod consilia Dei non discunt, cum dicere cœperint: « Ergo cujus vult » miseretur, et quem vult obdurat: quid adhuc conqueritur? Nam voluntati ejus quis resistit¹? » cum his ergo verbis aut calumniari Scripturas, aut latebram peccatorum suorum quærerere cœperint, ut præcepta contemnant, quibus ad vitam bonam pervenitur, respondeamus fidentissime, « O homo, tu quis es, qui respondeas » Deo²: » Nec eos reveriti sanctum canibus demus³, aut projiciamus margaritas nostras ante porcos: si tamen jam ipsi canes et porci non sumus, et de meritis animarum revelante Spiritu sancto, sublime aliquid et a vulgati conjectura remotissimum, vel ex parte atque in ænigmate suspicemur.

2°. Non enim Apostolus hoc loco sanctos prohibuit a quærendo, sed eos qui nondum sunt in charitate radicati et fundati, ut possint comprehendere cum omnibus sanctis latitudinem, longitudinem, altitudinem et profundum, et cætera quæ in eodem loco exequitur⁴. Non ergo prohibuit a quærendo, qui dicit: « Spiritualis autem omnia » judicat, ipse autem a nemine judicatur⁵. » Et illud

¹ Rom. ix, 18, 19. — ² Ibid. 20. — ³ Matth vii, 6. — ⁴ Ephes. iii, 18. — ⁵ 1 Cor. ii, 15.

præcipue : « Nos autem non spiritum hujus mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est, ut sciamus quæ a Deo donata sunt nobis¹. » Quos ergo prohibuit, nisi luteos atque terrenos qui nondum intrinsecus regenerati atque nutriti imaginem illius hominis portant, qui primus factus est de terra terrenus²? Et quia ei a quo factus est, noluit obtemperare, in id lapsus est unde factus est, meruitque post peccatum audire, « Terra es, et in terram ibis³. » Talibus igitur hominibus dicit Apostolus : « O homo, tu quis es, qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei qui se finxit : Quare sic me fecisti⁴? » Quandiu ergo figmentum es, nondum perfectus filius, quia nondum hausisti plenissimam gratiam, qua nobis data est potestas filios Dei fieri⁵, quo possis audire, « Jam non dicam vos servos, sed amicos⁶ : » tu quis es, qui respondeas Deo, et velis Dei nosse consilium? qui si hominis tibi æqualis nosse voluisses, impudenter faceres, nisi prius in amicitiam recipereris. Sicut ergo portavimus imaginem terreni, portemus et imaginem coelestis⁷, exuentes nos veterem hominem et induentes novum⁸, ut non dicatur nobis quasi luteo figmento, « Numquid dicit figmentum ei qui se finxit : Quare me sic fecisti? »

3°. Et ut manifestum sit, non sanctificato spiritui, sed carnali luto ista dici, vide quid sequitur : « Aut non habet potestatem figulus luti ex eadem conspersione facere aliud quidem vas in honorem, aliud in contumeliam⁹? » Ex quo ergo in Paradiso natura nostra peccavit, ab eadem divina providentia, non secundum cœlum, sed secundum terram, id est, non secundum spiritum, sed secundum carnem mortali generatione formamur, et omnes

¹ 1 Cor. II, 12. — ² Id. xv, 47. — ³ Gen. III, 19. — ⁴ Rom. IX, 20. — ⁵ Joan. I, 12. — ⁶ Id. vx, 15. — ⁷ 1 Cor. xv, 49. — ⁸ Coloss. III, 9. — ⁹ Rom. IX, 21.

una massa luti facti sumus, quod est massa peccati. Cum ergo meritum peccando amiserimus, et misericordia Dei remota nihil aliud peccantibus nisi æterna damnatio debeatur, qui sibi vult homo de hac massa, ut Deo respondeat et dicat : « Quare me sic fecisti? » Si vis ista cognoscere, noli esse lutum, sed efficere filius Dei per illius misericordiam, qui dedit potestatem filios Dei fieri credentibus in nomine ejus¹; non autem, quod tu cupis, antequam credant, divina nosse cupientibus. Merces enim cognitionis meritis redditur, credendo autem meritum comparatur. Ipsa autem gratia quæ data est per fidem, nullis nostris meritis præcedentibus data est. Quod est enim meritum peccatoris et impij? Christus autem pro impiis et peccatoribus mortuus est², ut ad credendum non merito, sed gratia vocaremur, credendo autem etiam meritum collocarem. Peccatores igitur credere jubentur, ut a peccatis credendo purgentur. Nesciunt enim quid recte vivendo visuri sint. Quapropter cum videre non possint, nisi recte vivant, nec recte vivere valeant, nisi credant; manifestum est a fide incipiendum, ut præcepta quibus credentes a sæculo hoc avertuntur, cor mundum faciant, ubi videri Deus possit. « Beati enim mundo corde, quia ipsi Deum videbunt³. » Et per prophetiam canitur, « In simplicitate cordis quærite illum⁴. » Quapropter recte dicitur hominibus in vetustate vitæ manentibus, et propterea tenebrosum oculum animæ gerentibus : « O homo, tu quis es, qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei qui se finxit : Quare me sic fecisti? Aut non habet potestatem figulus luti ex eadem conspersione facere aliud quidem vas in honorem, aliud in contumeliam? Expurga vetus fermentum⁵, ut sis nova conspersio; » et in ea ipsa non

¹ Joan. I, 12. — ² Rom. v, 6. — ³ Matth. v, 8. — ⁴ Sap. I, 1. — ⁵ 1 Cor. v, 7.